

MIEJSCE I ROLA NORMALIZACJI W EUROPEJSKICH INICJATYWACH STRATEGICZNYCH

PLACE AND ROLE OF STANDARDIZATION IN EUROPEAN STRATEGIC INITIATIVES

Bogusław ROGOWSKI

boguslaw.rogowski@wat.edu.pl

Mieczysław PAWLISIAK

mieczyslaw.pawlisiak@wat.edu.pl

Wojskowa Akademia Techniczna

Wydział Logistyki

Instytut Logistyki

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza i ocena wpływu procesów normalizacji na optymalizację działań strategicznych Unii Europejskiej, ukierunkowanych na rozwój różnych obszarów gospodarczych wspólnoty. W szczególności wyeksponowano potrzebę szerszego wykorzystywania norm, jako jednego z narzędzi innowacyjności i rozwoju. Problem badawczy wyrażono następującym pytaniem: Jaki wpływ ma wykorzystanie norm oraz optymalizacja procesu normalizacyjnego na efektywność przyjętych w ramach Unii Europejskiej strategii politycznych i gospodarczych? W trakcie opracowania artykułu wykorzystano następujące metody badawcze: analiza dokumentów, synteza, wnioskowanie oraz narzędzie badawcze, jakim były kwestionariusze wywiadu. Artykuł składa się ze wstępu sygnalizującego podstawy rozważań problemów podjętych w opracowaniu, części głównej dotyczącej ujęcia kontekstu politycznego rozwoju normalizacji europejskiej i jej znaczenia dla bezpieczeństwa produktów, a także kierunków poprawiających efektywność procesu normalizacyjnego, w kontekście szerszego wykorzystania norm i ich znaczenia dla przyjętych strategii.

Abstract: The aim of the article is to analyze and assess the impact of standardization processes on optimizing the strategic activities of the European Union, directed at the development of various economic areas of the community. In particular, the need to use standards more widely was highlighted as one of the tools for innovation and development. The research problem was expressed by the following question: What is the impact of the use of standards and the optimization of the standardization process on the effectiveness of the political and economic policies adopted within the European Union? During the development of the article, the following research methods were used: document analysis, synthesis, inference and a research tool, such as intelligence questionnaires. The article consists of an introduction signaling the basics of the problems discussed in the study, the main part regarding the political context of the development of European standardization and its significance for product safety, as well as directions improving the efficiency of the standardization process, in the context of wider use of norms and their significance for adopted strategies.

Słowa kluczowe: certyfikacja, dyrektywa, infrastruktura krytyczna, norma, normalizacja, specyfikacja techniczna

Keywords: certification, directive, critical infrastructure, standard, standardization, technical specification

WSTĘP

16 stycznia 2018 r. ukazał się dokument sprawozdawczy Komisji Europejskiej, zwanej w dalszej części referatu Komisją, dotyczący wdrażania unijnej polityki w zakresie normalizacji oraz roli i znaczenia norm europejskich w strategicznych inicjatywach UE. Dokument, jak i wiele innych dokumentów z tego obszaru, jest elementem zapowiedzi opracowywania i wydawania pakietu kolejnych dokumentów mających na celu wytyczanie kierunków rozwoju i doskonalenia europejskiego systemu normalizacji, określonych w „*Strategii europejskiego systemu normalizacyjnego 2020*”. W wyniku przeprowadzonej analizy zgromadzonych danych oraz oceny wpływu procesów normalizacyjnych na skuteczność strategicznych inicjatyw podejmowanych przez Unię Europejską, wytyczono najważniejsze kierunki dla europejskiej działalności normalizacyjnej oraz uzgodniono najważniejsze obszary wymagające skuteczniejszego zaangażowania normalizacji. Dostrzeżono także kontekst polityczny rozwoju normalizacji europejskiej i jej znaczenia dla bezpieczeństwa produktów oraz pilną potrzebę wytyczenia nowych kierunków na rzecz poprawy efektywności procesu normalizacyjnego, zwłaszcza szerszego wykorzystania norm i ich znaczenia dla przyjętych strategii.

Na podstawie zgromadzonego materiału analitycznego, opracowanych danych statystycznych i ilościowych, analizy oraz wypracowanych wniosków, zgodzono się, że krajobraz gospodarczy UE i jej międzynarodowych partnerów handlowych wciąż się zmienia, przyjmując w niektórych obszarach dość dynamiczny charakter, a poprawnie prowadzony proces normalizacyjnych i normy mogą być skutecznym narzędziem rozwoju i innowacyjności. Zauważono, że granice między tradycyjną produkcją, digitalizacją i usługami coraz bardziej się zacierają, a globalne przemysłowe łańcuchy wartości coraz częściej obejmują także rozwiązania cyfrowe. W obliczu tych wyzwań Komisja oraz jej międzyinstytucjonalni partnerzy powinni uwzględnić rzeczywistość gospodarczą w priorytetach europejskich strategii politycznych i prawodawstwa w obszarze normalizacji. W komunikacie „Normy Europejskie dla XXI wieku” Komisja przedstawiła nową, strategiczną wizję systemu normalizacji europejskiej (EES), której celem jest sprostanie aktualnym i przyszłym wyzwaniom. Ta nowa wizja wykracza poza tradycyjny model postępowania z normami na szczeblu UE, który do tej pory ograniczał się do wsparcia technicznego dla potrzeb UE w zakresie normalizacji. Skupia się na wkładzie normalizacji w reagowanie na wyzwania społeczne i w europejskie strategie polityczne, takie jak: promowanie innowacji, podnoszenie jakości i poziomu bezpieczeństwa, zwiększanie liczby miejsc pracy i wzrostu gospodarczego, wspieranie globalnych łańcuchów wartości i wreszcie

rozwój jednolitego rynku. Podejmowane przez Komisję działania na rzecz nowych kierunków rozwoju i doskonalenia europejskiego systemu normalizacji i jego miejsca w inicjatywach strategicznych dotyczą różnych obszarów gospodarczych wspólnoty, w tym także obszarów bezpieczeństwa i obronności. Wiele uwagi poświęcono potrzebie zacieśnienia współpracy przez państwa wspólnoty na rzecz aktywizowania środowisk normalizacyjnych, w tym także w ramach europejskich organizacji normalizacyjnych.

Poza rozbudowanym wsparciem w zakresie polityki w Komunikacie wprowadzono nowe inicjatywy, których zadaniem jest osiągnięcie wspomnianych celów w ramach systemu normalizacji europejskiej (ESS). Zwrócono uwagę na wspólnotowe i sojusznicze inicjatywy stosowania norm w zakresie badań, rozwoju, pozyskiwania sprzętu a także techniki militarnej oraz towarów, usług i technologii podwójnego zastosowania. Te inicjatywy, to w szczególności wspólna inicjatywa dotycząca normalizacji oraz propozycja nawiązania dialogu międzyinstytucjonalnego ze współprawodawcami. Poza tym, w kwietniu 2016 r. Komisja określiła priorytety normalizacji ICT, a w komunikacie pt. „*Priorytety w normalizacji ICT na jednolitym rynku cyfrowym*” (dalej „Komunikat o ICT”) zaproponowała konkretne działania oparte na strategicznym, dwutorowym podejściu. Po pierwsze, Komisja wskazała pięć priorytetowych obszarów, w których działania są najpilniejsze, po drugie, Komisja zaproponowała procedurę na wysokim szczeblu, która ma służyć realizacji tych działań, monitorowaniu postępów i rezultatów, a w razie konieczności odpowiedniemu dostosowywaniu priorytetów.

Jedną z najważniejszych zasad normalizacji jest przejrzystość, co wymaga stworzenia narzędzi do komunikacji i przekazywania informacji stronom zainteresowanym. W obszarze europejskiej normalizacji dotychczas było to realizowane w formie rocznego programu prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej (AUWP) (COM(2017) 453) oraz planu działań (http://ec.europa.eu/growth/content/2017-rolling-plan-ict-standardisation-released-0_en) na rzecz normalizacji ICT (Komisja publikuje plan działań na rzecz normalizacji ICT, co roku, żeby ująć w jednym dokumencie różne potrzeby w zakresie normalizacji ICT wspierające politykę UE. Plan działań jest skierowany zarówno do europejskich organizacji normalizacyjnych, jak i do międzynarodowych i światowych organów normalizacyjnych, które mogą odpowiedzieć na proponowane działania i wesprzeć cele polityki rezultatami w zakresie normalizacji).

Celem niniejszego artykułu jest podjęcie próby wyjaśnienia, w jaki sposób poszczególne działania i podmioty określone w poprzednich rocznych programach strategicznych prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej, a także wspólnych inicjatywach dotyczącej rozwoju systemu normalizacji, przyczyniły się do osiągnięcia celów

wyznaczonych przez Komisję. Dokument został podzielony na dwie części: pierwsza obejmuje aspekty polityczne tej nowej wizji, a druga dotyczy współpracy z zainteresowanymi stronami z położeniem akcentu na szerokie wykorzystanie norm i standardów, także w obszarze legislacji. Do sprawozdania dołączony został dokument roboczy, zawierający szczegółowy opis postępów w realizacji różnych działań określonych we wspomnianych, rocznych programach prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej oraz innych bieżących działań podejmowanych na rzecz wspierania procesu opracowania norm i innych produktów, jako wyniku europejskiej działalności normalizacyjnej, co zobrazowano na rysunku nr 1. Celem niniejszego sprawozdania jest wspieranie dialogu przewidzianego w Komunikacie między instytucjami i organizacjami, który Komisja i współprawodawcy będą prowadzić po jego publikacji, w celu przygotowania podstaw do prac nad rocznym programem prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej na 2019 r.

1. KONTEKST POLITYCZNY ROZWOJU NORMALIZACJI EUROPEJSKIEJ

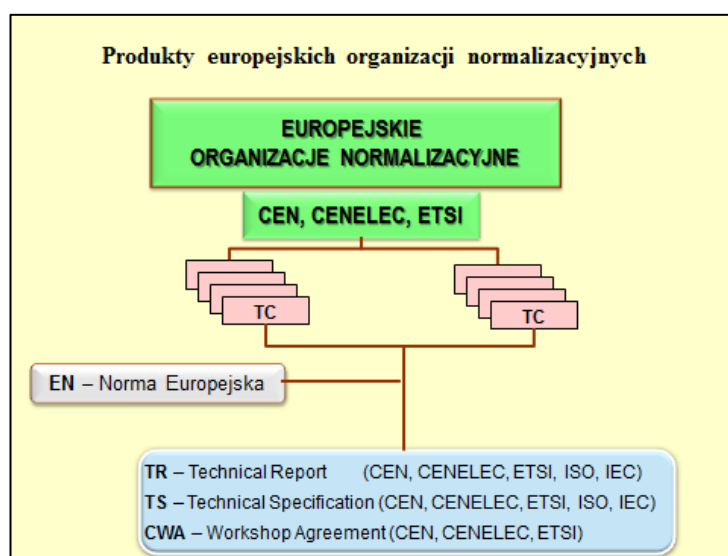
1.1. Normalizacja na rzecz innowacyjności

Normy są uznaną siłą napędową procesu innowacji (^{COM(2011) 311 final}). Kluczowym instrumentem służącym innowacjom w procesie normalizacji jest opracowanie odpowiednich danych naukowych i technicznych. Ten etap jest bardziej znany jako badania przednormatywne, prowadzące do opracowania normy. W rozporządzeniu UE, nr 1025/2012 określono ramy prawne obowiązujące w związku ze zwiększonym wkładem normalizacji w innowacje w Europie. Już od 2016 r. powołana do tego celu komisja wraz z innymi stronami zainteresowanymi w ramach działań wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji zwiększyła nacisk na osiągnięcie tego celu poprzez łączenie badań i innowacji z normalizacją

Zapewnienie ścisłej i terminowej interakcji między badaniami i rozwojem a normalizacją, to kluczowy czynnik wspierający wprowadzanie innowacyjnych towarów na rynek. Także w programie „*Horyzont 2020*” ponownie skupiono się na związku między projektami badawczymi a procesem normalizacji, szczególnie poprzez włączenie działań normalizacyjnych w projekty badawcze i przez uznanie ich potencjału w zakresie wzmocnienia wpływu badań i rezultatów etapów prac badawczo-rozwojowych. W ramach projektów programu „*Horyzont 2020*” dotyczących inteligentnego systemu transportowego (C-ITS), cyberbezpieczeństwa i prywatności cyfrowej, nanotechnologii, materiałów zaawansowanych, biotechnologii, energii (w tym ogniw paliwowych i technologii wodorowych), bezpiecznych społeczeństw oraz zaawansowanych technologii produkcji i przetwarzania rozwija się przednormatywne działania wspierające wyroby medyczne, ochronę środowiska, obniżenie emisyjności, efektywność energetyczną oraz metrologię.

Aktualne badania przednormatywne mają także swój wkład w harmonizację systemów certyfikacji produktów i systemów bezpieczeństwa. Komisja współpracuje z europejskimi organizacjami normalizacyjnymi i innymi organizacjami opracowującymi normy, forami i konsorcjami oraz zainteresowanymi stronami w sprawie możliwych działań służących ulepszeniu normalizacji z obszaru ICT. Współpraca ta obejmuje promowanie współdziałania społeczności otwartego oprogramowania i społeczności zajmującej się normalizacją oraz określenie zrównoważonych, jasnych i przewidywalnych europejskich ram licencyjnych dla warunków niezbędnych do spełnienia postanowień norm. Szczegółowy raport z tego zakresu został przez Komisję opublikowany w listopadzie 2017 r. oraz dodatkowym komunikacie o numerze (COM(2017) 712 final).

Komisja poprzez program „Horyzont 2020” intensywnie finansuje projekty badań i innowacji mające wkład w normalizację i współpracuje z europejskimi organizacjami normalizacyjnymi w sprawie działań służących zmniejszeniu luki między badaniami, innowacjami i normalizacją. Rozwijane partnerstwa publiczno-prywatne w ramach programu „Horyzont 2020” uznano za niezmiernie ważne do opracowania elementów składowych, kluczowych technologii cyfrowych oraz rozwoju normalizacji. Na podstawie wstępnych danych, uzyskanych od państw członkowskich i przemysłu, określono inicjatywy platform przemysłowych dla „inteligentnej fabryki podłączonej do sieci”, „zdrowia i opieki”, „inteligentnego rolnictwa”, „mobilności opartej na sieci automatyzacji”, „inteligentnej energii”, a także platform dla przekrojowych danych przemysłowych i internetu rzeczy

Rys. 1 Produkty europejskich organizacji normalizacyjnych.
Źródło - opracowanie własne

W komunikacie dotyczącym unijnej strategii na rzecz mobilności niskoemisyjnej stwierdzono, że normalizacja i interoperacyjność mają kluczowe znaczenie dla optymalnego wykorzystania korzyści skali rynku wewnętrznego, zwłaszcza w przypadku elektromobilności. Konieczne jest również usunięcie w całej Unii barier związanych z ładowaniem pojazdów elektrycznych. Komisja zamierza przyjąć pierwsze z rozporządzeń, których celem jest uzupełnienie lub aktualizacja odniesień do norm, o których mowa w specyfikacjach technicznych, określonych w załączniku II do dyrektywy 2014/94/UE, w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych. Na podstawie przeprowadzonych badań i przeprowadzonych analiz, opracowano wnioski na temat potrzeby szerszego zaangażowania europejskich organizacji normalizacyjnych. Zwraca się szczególną uwagę potrzebę doskonalenia procesu normalizacyjnego, zwłaszcza w aspekcie zwiększania liczby norm i standardów odpowiadających aktualnym i przyszłym potrzebom rynku, ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu bezpieczeństwa produktów.

1.2. Normalizacja na rzecz innowacyjności

Wewnętrzne dane statystyczne Komisji obejmujące badania przeprowadzone w latach 2006–2015 wskazują, że średnia liczba wniosków o normalizację w latach 2006-2014, przedłożonych w ramach starego systemu, wynosiła 20 wniosków rocznie.

W 2014 r., jako pierwszym roku wydawania wniosków w ramach przyjętego, nowego systemu, liczbę tę szacuje się na dziewięć wniosków (zob. tabela 1). Zakres wniosków o normalizację rozszerzył się z normalizacji produktów do normalizacji usług i możliwe stało się również składanie wniosków wspierających przyjęte strategie. Zauważono jednak, że liczba wniosków o normalizację spadła w 2014 r. o 50 % w stosunku do średniej liczby odnotowywanej w ciągu ostatnich lat funkcjonowania starego systemu. Oprócz utrzymującej się tendencji spadkowej liczby wniosków, ze względu na stopień zaawansowania rozwoju sektorów „nowego podejścia”, pozostałymi przyczynami tego spadku mogą być:

- większe sformalizowanie procesu normalizacyjnego, wraz z obowiązkowym planowaniem rocznym i bardziej szczegółowymi wymogami dotyczącymi treści wniosku o normalizację,

oraz fakt, że:

- wnioski o normalizację nie są już wykorzystywane do inicjowania działań, w stopniu takim jak poprzednio, takich jak badania powiązane z normalizacją lub inne prace przygotowawcze a także pomocnicze, które nie prowadzą bezpośrednio do praktycznego wdrożenia norm europejskich lub europejskich dokumentów normalizacyjnych, np. specyfikacji lub aprobat technicznych.

System konsultacji	Rok	Liczba przedłożonych wniosków
Dyrektywa 98/34/WE (art. 6 ust. 4 lit. e))	2006	24
	2007	20
	2008	18
	2009	21
	2010	20
	2011	19
	2012	23
	2013	16 ^{*)}
Rozporządzenie (UE) nr 1025/2012 (art. 10 ust. 2)	2014	9 ^{**)}

^{*)} Wszystkie te wnioski przedłożone w 2013 r. były już poddane konsultacjom w 2012 r. w Stałym Komitecie powołanym na podstawie dyrektywy 98/34/WE.

^{**)} Są to dane szacunkowe w oparciu o informacje dostępne w październiku 2014 r.: próbe stanowi jeden przyjęty wniosek i 8 wniosków, które zostały już przedłożone lub wkrótce będą przedłożone Komitetowi ds. Norm w celu zasięgnięcia jego opinii.

Tabela 1 – Zestawienie liczby wniosków o normalizację, włącznie ze zmianami, w latach 2006-2014.

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych zawartych w 98/34/WE oraz raportu Komitetu ds. Norm.

Należy zauważyć także, że Komisja zaczęła bardziej systematycznie rejestrować „datę rozpoczęcia” procesu przygotowawczego dopiero w 2009 r. Data rozpoczęcia jest jednak datą pierwszego kontaktu między Dyrekcją Generalną Komisji przygotowującą wniosek i przewodniczącym komitetu w chwili, gdy rzeczywisty okres przygotowywania wniosku miał się wkrótce rozpocząć lub już się rozpoczął. Ze względu na brak pewności dotyczący rejestracji tej daty przyjęto zasadę, aby uznać ją za datę szacunkową.

Statystyki Komisji obejmujące lata 2009-2014 wskazują na średni czas potrzebny na przygotowanie wniosku wynoszący 363 dni kalendarzowych (około 12 miesięcy) w przypadku wniosków przedkładanych w ramach starego systemu (wielkość próby wynosi tylko 40, ponieważ data rozpoczęcia została zarejestrowana jedynie dla 40 % wniosków z lat 2009-2013). Szacunkowe dane dla 2014 r. wskazują na średni czas potrzebny na przygotowanie wniosku wynoszący 420 dni kalendarzowych (około 13,5 miesięcy) w przypadku wniosków przedkładanych w ramach nowego systemu (wielkość próby: 9, zob. tabela 2). Ograniczona dostępność i jakość danych uniemożliwiają wyciągnięcie jakichkolwiek ostatecznych wniosków. Ten ewentualny zarejestrowany wzrost, jeśli zostanie potwierdzony, może jednak być wynikiem bardziej formalnych ram administracyjnych dla opracowywania wniosków o normalizację wymagających wysoce skutecznej współpracy między zaangażowanymi podmiotami.

System konsultacji	Rok przedłożenia	Liczba rozpatrywanych wniosków	Średni czas od daty rozpoczęcia przygotowywania wniosku do jego zgłoszenia EON
Dyrektywa 98/34/WE (art. 6 ust. 4 lit. e))	2009 ... 2013	40	363 dni kalendarzowe (12 miesięcy) ^{*)} (odchylenie standardowe: 179 dni kalendarzowych)
Rozporządzenie (UE) nr 1025/2012 (art. 10 ust. 2)	2014	9 ^{**)}	420 dni kalendarzowych (13,5 miesiąca) (odchylenie standardowe: 170 dni kalendarzowych)
^{*)} W swoim sprawozdaniu COM(1998)291 final ¹⁾ Komisja szacowała, że średni czas potrzebny w owym czasie na przygotowanie wniosku wynosił od 8 do 14 miesięcy. ^{**)} Liczba wniosków, które zostaną przedłożone do końca 2014 r., jest wartością szacunkową. Zgodnie z tymi szacunkowymi danymi zgłoszenie do EON powinno mieć miejsce trzy tygodnie po procedurze sprawdzającej w ramach Komitetu ds. Norm.			

Tabela 2 – Średni czas przygotowania wniosków w ramach starego i nowego systemu

Źródło – opracowanie własne na podstawie danych zawartych w 98/34/WE oraz raportu Komitetu ds. Norm.

Na podstawie zebranych doświadczeń, zgodnie uznano, że choć nowe przepisy wynikające z art. 10 rozporządzenia w sprawie normalizacji zwiększają konieczność skutecznej współpracy między zaangażowanymi podmiotami, krótki czas zdobywania doświadczeń w zakresie nowych procesów nie pozwala na wyciągnięcie ostatecznego wniosku, co do tego, czy nowe przepisy spowodują stałe i niedopuszczalne wydłużenie czasu realizacji procedur dla wniosków o normalizację. W związku z tym, na obecnym etapie zdobywania doświadczeń, brak jest wystarczających danych uzasadniających konieczność złożenia wniosku ustawodawczego dotyczącego zmiany art. 10 rozporządzenia w sprawie normalizacji. Ustalono, że Komisja dokona przeglądu sytuacji oraz wypracuje stanowisko, które przedstawi Radzie i Parlamentowi Europejskiemu, min. na temat wykonania rozporządzenia w sprawie normalizacji, zgodnie z jego art. 24 ust. 3.

Ważną kwestią dotyczącą kontynuacji zamierzonych działań w sprawie realizacji strategii normalizacyjnej są poczynione zapisy w zakresie upowszechniania dokumentów, w tym min.:

- specyfikacji technicznych formułowanych w którykolwiek z następujących sposobów, np. poprzez odniesienie – w kolejności preferencji – do norm europejskich,
- europejskich ocen technicznych,
- wspólnych specyfikacji technicznych,
- norm międzynarodowych,

- innych systemów referencji technicznych ustanowionych przez europejskie organy normalizacyjne lub, w przypadku ich braku, do ich krajowych odpowiedników; każdemu odniesieniu muszą towarzyszyć wyrazy „lub równoważne”,

W przypadku gdy instytucja zamawiająca zamierza korzystać z możliwości przewidzianej w pkt 17.3 lit. b), w celu sformułowania specyfikacji technicznych w kategoriach wykonania lub wymagań funkcjonalnych, nie może ona odrzucić oferty zgodnej z normą krajową transponującą normę europejską, z europejską aprobatą techniczną, ze wspólną specyfikacją techniczną, z normą międzynarodową lub z systemami referencji technicznych ustanowionymi przez europejski organ normalizacyjny, jeżeli specyfikacje te dotyczą wykonania lub wymagań funkcjonalnych określonych przez tę instytucję zamawiającą. Przytoczone zapisy są znaczącym osiągnięciem w zakresie poszerzenia katalogu podstaw opracowywania oraz stosowania specyfikacji technicznych, co ma bardzo duże znaczenie w tych obszarach gdzie nie zostały opracowane normy.

2. PODNOSZENIE POZIOMU JAKOŚCI ORAZ BEZPIECZEŃSTWA TOWARÓW I USŁUG

Skuteczna polityka normalizacji powinna przyczyniać się do spełnienia wymogów dotyczących bezpieczeństwa towarów i usług, dzięki opracowywaniu odpowiednich, nowoczesnych specyfikacji technicznych oraz dostarczaniu powszechnie akceptowanych metod badawczych do mierzenia parametrów zgodności towarów i usług z wartościami określonymi w przepisach. Ma to też zastosowanie w odniesieniu do jakości, bezpieczeństwa, lub też wydajności materiałów. Cele w zakresie jakości, bezpieczeństwa, ochrony i zrównoważoności są na ogół komplementarne, jednak w niektórych przypadkach mogą pojawić się kontrowersje lub rozbieżności. Dlatego też procesy realizacji kolejnych celów strategicznych a także wynikających, z założeń przyjętej strategii działania, etapów prac nad normalizacją i systemem normalizacjiw powinny przebiegać w sposób możliwie jak najbardziej zrównoważony, uporządkowany oraz systematyczny. Powinny uwzględniać bieżące i przyszłe wyzwania.

2.1. Normalizacja jakości usług

W celu podniesienia jakości świadczenia usług Komisja zwróciła się do europejskich organizacji normalizacyjnych w sprawie opracowania europejskich norm w takich obszarach, jak usługi pocztowe, gdzie wprowadzenie norm przyczyniło się np. do rozwoju sektora doręczania paczek, a także norm horyzontalnych dla usług, które opracowuje Europejski

Komitet Normalizacyjny, żeby wesprzeć usługodawców np. w sferze mierzenia efektów swojej działalności.

W obszarze metrologii oczekuje się natomiast, że normy, których opracowanie Komisja niedawno zleciła, podniosą jakość pomiarów, zwłaszcza w przypadku pomiarów związanych z wodą, a konkretnie w obszarach dotyczących energii cieplnej, a także pomiarów w ramach zdecentralizowanej produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych oraz przekazywania energii do/z pojazdów elektrycznych.

2.2. Znaczenie norm w obszarze bezpieczeństwa produktów

Bezpieczeństwo produktów to kluczowy obszar dla europejskiej normalizacji. Biorąc pod uwagę przeprowadzone badania i analizy w sferze podjętych działań, około 60 % wniosków Komisji z obszaru normalizacji dotyczy norm bezpieczeństwa, co odzwierciedla rolę bezpieczeństwa w codziennym życiu obywateli wspólnoty. Zharmonizowane przepisy unijne oraz dyrektywa w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów, zapewniające bezpieczeństwo setek produktów na rynkach UE, opierają się na normach zharmonizowanych oraz innych normach leżących u podstaw przepisów UE, zwłaszcza takie normy, do których odesłania znajdują się w Dzienniku Urzędowym UE pod tekstem dyrektywy 2001/95/WE, w celu zapewnienia zgodności produktów z wymogami prawnymi, w zakresie bezpieczeństwa. Ostatnio wdrożone normy stanowią wsparcie dla harmonizacji w wielu obszarach, takich jak np. bezpieczeństwo dzieci oraz środki ochrony indywidualnej. Za przykład tego typu działań można uznać niedawno przyjęte normy europejskie dotyczące bezpieczeństwa dzieci określają wymagania dla zapalniczek, dzięki czemu dzieci nie mają możliwości uruchomienia mechanizmu zapalania. Ponadto, dzięki nowo przyjętym normom dotyczącym nosidełek dzieci nie mają możliwości chwytania elementów zapięcia. Wreszcie, dzięki normalizacji określono techniczne wymagania dla okularów ochronnych do pracy z laserem, dzięki czemu pracownicy są zabezpieczeni przed przypadkową ekspozycją na promieniowanie w środkach ochrony indywidualnej.

2.3. Normy w obszarze bezpieczeństwa publicznego

Mając na uwadze zarówno postęp technologiczny, jak i rozwój wydarzeń w polityce międzynarodowej, bezpieczeństwo staje się coraz bardziej priorytetowym obszarem polityki unijnej. W tym kontekście, począwszy od 2016 r., Komisja określiła potrzeby w zakresie normalizacji, w obszarze zarządzania kryzysowego oraz ochrony przed bronią chemiczną, biologiczną, radiologiczną i nuklearną, a także zwracała się do Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego o opracowanie odpowiednich norm z tych zakresów.

Poza tym dzięki programowi „*Horyzont 2020*” rozpoczęto badania przednormatywne w obszarze ochrony przed zagrożeniami dla bezpieczeństwa, takimi jak radiologiczne i nuklearne zagrożenia dla infrastruktury krytycznej. W obszarze technologii informacyjnych i komunikacyjnych, zainicjowano wnioski o opracowanie norm dotyczących uwzględnienia ochrony prywatności już w fazie projektowania, żeby wspomóc producentów w spójnym uwzględnianiu kwestii związanych z ochroną danych.

2.4. Zrównoważoność normalizacji

Zrównoważoność to znaczący, długofalowy cel europejskiej normalizacji. Normy są konieczne do realizacji kluczowych priorytetów UE, takich jak polityka unii energetycznej oraz strategia badań i innowacji (Przyspieszenie innowacji w dziedzinie czystej energii), która obejmuje działania podejmowane w celu łagodzenia zmiany klimatu i dostosowania się do niej oraz dekarbonizacji systemu energetycznego (COM(2016) 763). W 2016 r. natomiast dokumentami ((COM(2016) 357) i 2017 (COM(2017) 453) Komisja zwróciła się do europejskich organizacji normalizacyjnych o możliwie szybkie opracowanie norm z następujących obszarów:

- systemy zarządzania środowiskiem,
- opakowania i odpady opakowaniowe,
- wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne,
- zarządzanie środowiskowe,
- ekoprojekt i etykietowanie energetyczne,
- ramowa dyrektywa wodna,
- emisja gazów cieplarnianych,
- stosowanie pestycydów,
- sprzęt do odzyskiwania oparów,
- akumulatory, ekologiczny wodór,
- lotne związki organiczne,
- oleje pirolityczne,
- glony,
- zwiększanie efektywności energetycznej budynków,
- rozwój zielonej infrastruktury,
- jakość powietrza oraz obniżenie emisji.

Wnioski o opracowanie norm sformułowano na podstawie istniejących ram prawnych i politycznych oraz strategicznych działań na rzecz rozwoju normalizacji oraz w oparciu o ustalone kryteria. Poza tym, w celu usunięcia barier dla technologii przyjaznych środowisku

w sektorach chłodnictwa, klimatyzacji, pomp ciepła oraz tworzyw piankowych, Komisja zwróciła się z wnioskiem do Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego Elektrotechniki o opracowanie odpowiednich norm z tych obszarów.

2.5. Normalizacja na rzecz tworzenia miejsc pracy i wzrostu gospodarczego

Normalizacja to proces oddolny, który umożliwia zebranie razem przedstawicieli środowisk przemysłowych, rządowych, naukowych, a także innych zainteresowanych stron, co prowadzi do wyższego poziomu akceptacji norm przez te właśnie zainteresowane strony. W przypadku UE normy i normalizacja to oczywiste i strategiczne atuty zapewniające konkurencyjność UE, będące kluczowymi narzędziami promowania innowacji i postępu na jednolitym rynku towarów i usług. Powszechnie przyjmuje się, że normy i normalizacja odgrywają kluczową rolę we wspieraniu wzrostu gospodarczego dzięki znaczeniu, jakie mają w zwiększaniu produktywności i konkurencyjności oraz stymulowaniu innowacji i budowaniu dobrobytu. Normy i normalizacja to także środek pozwalający UE utrzymać wiodącą rolę w rozwoju techniki i światowym handlu.

Badania krajowe przeprowadzone we Francji, Niemczech, Zjednoczonym Królestwie i innych państwach wskazują, że normy i normalizacja zwiększają konkurencyjność przedsiębiorstw UE. Jednak w szerszej skali działalności europejskiej, rezultaty stosowania norm i normalizacji pozostają ciągle mało zauważalne. Kwestia ta została poruszana, już kolejny raz, podczas rozmów prowadzonych w kontekście wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji w celu zwiększenia liczby danych empirycznych w rocznym cyklu zarządzania w obszarze polityki normalizacyjnej UE.

Komisja uznaje rolę, jaką pełni głębsze zrozumienie gospodarczych i społecznych skutków norm i normalizacji, a jej intencją było zainicjowanie badania w ramach rocznego programu prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej na rok 2018 i kolejne lata. Temat ten jest bardzo obszerny, a ekonomiczny wymiar skutków norm i normalizacji wiąże się z metodologicznymi wyzwaniami, podobnie jak znalezienie danych, które umożliwiłyby wyrażenie w wartościach pieniężnych skutków norm i normalizacji i ich efektów zewnętrznych na poziomie makroekonomii, sektorów i przedsiębiorstw. Uwzględniając powyższe, w 2018 r. Komisja, we współpracy z krajowymi organami normalizacyjnymi i innymi uczestnikami wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji, zainicjowała studium wykonalności w odniesieniu do działania obejmującego to studium (Działanie 1: Badanie dotyczące wpływu ekonomicznego i społecznego, jak również dostępu do norm w państwach członkowskich UE i EFTA). Celem jest dalsza ocena wykonalności ostatecznego badania.

3. NORMALIZACJA A WSPIERANIE GLOBALNYCH ŁAŃCUCHÓW WARTOŚCI

System normalizacji europejskiej odgrywa kluczową rolę we wspieraniu europejskich przedsiębiorstw, w tym MŚP, w rozszerzaniu ich działalności poza Europą i w zapewnieniu jakości i bezpieczeństwa importowanych produktów i usług. Przykładem tego są porozumienia między europejskimi organizacjami normalizacyjnymi a międzynarodowymi organizacjami normalizacyjnymi takimi, jak ISO (International Standardisation Organisation (Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna), IEC (International Electrotechnical Committee (Międzynarodowy Komitet Elektrotechniczny), a także globalnymi partnerstwami takimi, jak: 3rd Generation Partnership Project (3GPP) oraz organizacją oneM2M. Począwszy od 2016 r. Komisja pracuje także nad promowaniem europejskiego modelu regulacyjnego, opartego na dobrowolnych normach i bliskich związkach z międzynarodową normalizacją w państwach trzecich, zgodnie z ramami wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji. Komisja także zaangażowała się w bezpośredni dialog z międzynarodowymi organizacjami normalizacyjnymi ISO i IEC, w celu zagwarantowania, aby jak najwięcej przyjmowanych norm europejskich było identycznych z międzynarodowymi, jednocześnie zapewniając najwyższy poziom ochrony konsumentów europejskich.

Normalizacja to kluczowy element negocjacji unijnej umowy o wolnym handlu z państwami trzecimi. Komisja dąży do zapewnienia stosowania przez jej partnerów najnowszych międzynarodowych norm, jako podstawy przepisów dotyczących kluczowych produktów i usług, żeby zagwarantować bezpieczeństwo obywateli UE, a także zwiększyć konkurencyjność przedsiębiorstw UE na arenie międzynarodowej. Niedawno zakończone negocjacje w sprawie umowy o wolnym handlu, podczas których normalizacja odgrywała kluczową rolę, to między innymi umowy z Kanadą (CETA, która weszła w życie tymczasowo w dniu 21 września 2017 r.), Singapurem i Wietnamem (zakończono negocjacje) oraz Japonią (osiągnięto porozumienie w zakresie głównych elementów).

W celu lepszego wykorzystania możliwości stwarzanych przez największe rynki wschodzące, do Chin i Indii oddelegowano dwoje ekspertów UE ds. normalizacji (ich pobyt jest finansowany przez Komisję, EFTA i trzy europejskie organizacje normalizacyjne), gdzie przeprowadzają działania uświadamiające dotyczące systemów normalizacji oraz przekazują informacje na temat rynku i kwestii regulacyjnych dla konkretnych obszarów mających znaczenie dla rynku. Aktualny etap misji oddelegowanych ekspertów ds. normalizacji europejskiej w Chinach zakończył się w grudniu 2017 r. Komisja i jej partnerzy w tym

projekcie pracują razem nad jego przedłużeniem, poczynając od roku 2018, na kolejne dwa lata.

Jeżeli chodzi o międzynarodowy zasięg europejskiej normalizacji z obszaru ICT, zakłada się, że współpraca i wsparcie w ramach programu „*Horyzont 2020*” połączone z instrumentami polityki zagranicznej pomogą wzmocnić obecność UE dzięki utworzeniu obserwatorium działań w zakresie normalizacji z obszaru ICT na świecie oraz instrumentu finansowania, wspierającego europejskich ekspertów w dziedzinie międzynarodowej normalizacji ICT i promującego normalizację europejską w innych regionach świata. Normalizacja związana z bezpieczeństwem jest także jednym z przedmiotów rozmów w ramach Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ, a celem jest wzmocnienie obecności UE i zwiększenie zaangażowania stron zainteresowanych z Europy w kwestie związane z bezpieczeństwem.

Nowe możliwości współpracy w zakresie normalizacji są także podejmowane na kontynencie afrykańskim. Wspólna strategia Afryka-UE może zapewnić ramy do opracowania ogólnofrykańskiego systemu normalizacji, stanowiąc techniczny wkład w ogólnofrykańską integrację rynku. W 2016 r. Komisja swoim działaniem wsparła współpracę między Europejskim Komitetem Normalizacyjnym i Europejskim Komitetem Normalizacyjnym Elektrotechniki a afrykańskimi organizacjami normalizacyjnymi (ARSO, AFSEC), której celem było uczynienie normalizacji kluczowym elementem planu działania na szczycie UE-Afryka, który odbył się w listopadzie 2017 r. Można zaryzykować stwierdzenie, że połączony rynek afrykański wspierany przez model europejskiej normalizacji to wygrana obu stron.

4. NORMY Z OBSZARÓW ZHARMONIZOWANYCH

Każda norma europejska zastępuje jedną krajową normę lub grupę krajowych norm w każdym państwie członkowskim UE. To czyni życie łatwiejszym zarówno dla przedsiębiorstw, jak i obywateli, poprzez wspieranie tworzenia nowoczesnych usług publicznych i ograniczanie obciążenia administracyjnego i kosztów przestrzegania postanowień norm. W zakresie obszarów zharmonizowanych (Dyrektywy Nowego Podejścia - *New Approach Directives*), są to przepisy adresowane do Państw Członkowskich a właściwie do krajów EOG, mające na celu uzyskanie jednorodnej strefy techniki, oraz wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu bezpiecznych produktów wysokiej jakości. Większość dyrektyw Nowego Podejścia wiąże się z nanoszeniem na wyroby, które spełniają wymagania zasadnicze, oznakowania CE), terminowa transpozycja norm europejskich (Normy nazywane są „normami zharmonizowanymi z dyrektywami nowego podejścia”) do

systemu norm krajowych oraz odsyłanie do nich (jeśli ma to zastosowanie) poprzez publikację informacji o normach w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Jest to działanie konieczne do zaspokojenia potrzeb rynku. Wskaźnik transpozycji norm europejskich do systemu krajowego (norm wspierających ustawodawstwo i politykę UE oraz innych norm) w UE wynosi średnio około 99 % (od 93 % do 100 % dla poszczególnych państw członkowskich).

Zmiany w prawie wprowadzone w 2013 r., a w szczególności nowo wprowadzone zobowiązania Komisji do weryfikacji norm zharmonizowanych, opracowanych przez europejskie organizacje normalizacyjne, miały wpływ na proces publikacji odesłań do zharmonizowanych norm w Dzienniku Urzędowym UE. Doprowadziło to do wzrostu liczby norm, do których odniesienia nie były publikowane. W związku z tym pojawiły się głosy krytyczne różnych stron zainteresowanych normalizacją, że taka sytuacja powoduje niepewność prawną i niepotrzebne dodatkowe koszty dla przemysłu europejskiego. W 2017 r. Komisja dokonała przeglądu tej kwestii w ramach programu sprawności i wydajności regulacyjnej, w celu zajęcia się aktualną liczbą jeszcze nie cytowanych norm zharmonizowanych i uczynienia procesu cytowania bardziej przejrzystym i rozliczalnym. Na podstawie zaleceń platformy REFIT Komisja i europejskie organizacje normalizacyjne opracowały i uzgodniły plan działania w zakresie terminowej publikacji odniesień do norm zharmonizowanych w Dzienniku Urzędowym UE.

4.1. Współpraca z organizacjami normalizacyjnymi

Zauważa się dużą świadomość tego, że samo wyznaczenie priorytetów w zakresie współpracy z organizacjami normalizacyjnymi w sprawie potrzeby opracowywania i publikowania norm nie wystarczy do osiągnięcia sukcesu. Zależy on także od powszechnego zaangażowania w normalizację na wysokim szczeblu wśród zainteresowanych stron, tj.: przemysłu, organizacji normalizacyjnych, społeczności naukowej, jak również innych instytucji UE i organów krajowych.

Norma to wynik dobrowolnej współpracy między partnerami w ramach relacji ekonomicznych, której celem jest opracowanie specyfikacji technicznej opartej na zasadach przejrzystości, otwartości, zaangażowania szerokiego grona podmiotów, bezstronności i konsensusu między stronami zainteresowanymi. W rozporządzeniu w sprawie normalizacji europejskiej (Art. 8 ust. 5 i 31 rozporządzenia UE nr 1025/2012), uznaje się potrzebę prowadzenia szerokich konsultacji ze wszystkimi zainteresowanymi stronami przed przyjęciem rocznego programu prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej i do tego

właśnie się zachęca. W rozporządzeniu promowany jest także aktywny udział europejskich organizacji reprezentujących MŚP, konsumentów oraz interesy środowiskowe i społeczne.

Wzmocnione zostały relacje z różnymi zainteresowanymi stronami systemu normalizacji europejskiej, w zakresie zwiększenia jego funkcjonalności i wydajności w ramach wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji. Co więcej, w ostatnich latach Komisja utrzymywała regularne kontakty i prowadziła dialog z innymi instytucjami europejskimi. Była szczególnie mocno zaangażowana w konsultacje prowadzące do uchwalenia rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 4 lipca 2017 r. w sprawie norm europejskich dla XXI wieku. Poza tym Komisja zainicjowała i ustanowiła praktykę ciągłego dialogu strukturalnego z trzema europejskimi organizacjami normalizacyjnymi, w celu zapewnienia dobrej jakości współpracy i bezproblemowej komunikacji.

5. WSPÓLNA INICJATYWA DOTYCZĄCA NORMALIZACJI

Należy zauważyć, że wspólną inicjatywę dotyczącą normalizacji podpisało 104 uczestników, co odzwierciedla wysoki poziom zaangażowania w każdym segmencie systemu normalizacji europejskiej. Po podpisaniu wspólnej inicjatywy w dniu 13 czerwca 2016 r. w Amsterdamie przez strony zainteresowane i po podpisaniu jej przez państwa członkowskie 29 września 2016 r. Komisja zorganizowała kilka spotkań grupy sterującej wspólnej inicjatywy w celu doprecyzowania piętnastu uzgodnionych działań w trzech kategoriach:

- świadomość istnienia systemu normalizacji europejskiej, edukacja w tym zakresie oraz pełne zrozumienie tego systemu,
- koordynacja, współpraca, przejrzystość i zaangażowanie szerokiego grona podmiotów,
- konkurencyjność oraz międzynarodowy wymiar normalizacji.

W przygotowanie, tej wspólnej inicjatywy, zaangażowani byli członkowie grupy sterującej, jako jej sygnatariusze. W odniesieniu do każdego działania, sygnatariusze wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji zadeklarowali także swoje osobiste zaangażowanie, przyjmując role liderów grup. Jak dotąd prace grup zajmujących się poszczególnymi zadaniami w ramach przyjętej inicjatywy, koncentrują się na opracowaniu oraz uzgodnieniu harmonogramów oraz ram czasowych prac.

6. ANGAŻOWANIE PODMIOTÓW W DZIAŁALNOŚĆ NORMALIZACYJNĄ

Komisja sformalizowała partnerstwo publiczno-prywatne z różnymi organizacjami propagującymi normy dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), a także organizacjami

wyrażającymi głos europejskich konsumentów w sprawie normalizacji. Do nich należą Europejska Konfederacja Związków Zawodowych oraz Europejska Obywatelska Organizacja Normalizacyjna ds. Środowiska, które reprezentują odpowiednio interesy konsumentów, pracowników i środowiska normalizacyjnego. W tym zakresie odpisano cztery umowy ramowe o partnerstwie i wspólnym działaniu na rzecz skuteczniejszego zaangażowania normalizacji w te obszary. Zgodzono się, że taka inicjatywa powinna gwarantować spójność działań, stabilność finansowania oraz skuteczniejsze monitorowanie działalności.

Poza zapewnieniem współfinansowania Komisja podejmuje także działania, których celem jest zapewnienie obecności i skutecznego udziału różnych organizacji w ważnych spotkaniach i wydarzeniach, takich jak posiedzenia Komitetu ds. Norm (w charakterze obserwatorów), wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji (w charakterze partnerów), wielostronnej platformy ds. normalizacji ICT, a także spotkaniach Komisji z europejskimi organizacjami normalizacyjnymi.

W celu zapewnienia spójnego podejścia do wspierania interesów MŚP, konsumentów, pracowników oraz interesów środowiska i społeczeństwa w procesie normalizacji, Europejski Komitet Normalizacyjny i Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki powołały dwie grupy robocze: grupę roboczą ds. MŚP oraz grupę roboczą ds. interesów społeczeństwa. Członkami tych grup są organizacje, takie jak np. Europejska Konfederacja Związków Zawodowych - ETUC. Te dwie grupy robocze omawiają tematy, takie jak dostęp do norm, zwiększanie świadomości, szkolenia i wsparcie udziału w pracach technicznych nad normalizacją. W efekcie jak dotąd opracowano już szereg narzędzi, takich jak zestawy narzędzi online dla MŚP oraz mechanizm opiniowania dla zainteresowanych stron reprezentujących interesy społeczeństwa. W wyniku analizy innych dokumentów UE, jak np. Rozporządzenia Parlamentu i Rady Europy 1025/2012 w sprawie normalizacji można również wyciągnąć wniosek, że kładzie ono szczególny nacisk na potrzebę zaangażowania małych przedsiębiorstw w proces opracowywania norm po to, żeby stworzyć normy przyjazne dla MŚP, które pozwolą ograniczyć koszty i otworzyć przed MŚP nowe rynki. Mając na uwadze ten cel, opracowano długoterminową strategię zaangażowania MŚP w proces normalizacji w latach 2018–2021, będącą częścią programu prac kontynuowanych w 2017 r. Strategia ta określa cele i działania związane z zaangażowaniem MŚP w proces normalizacji w celu zapewnienia, aby opracowywane normy zostały dostosowane do potrzeb MŚP, zgodnie z zasadą „*najpierw myśl na małą skalę*”.

Angażowanie szerokiego grona podmiotów jest jednym z tematów zawartych w długoterminowej strategii Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych (ETSI),

a zajmuje się nim grupa „ETSI w krajobrazie europejskiej normalizacji”. Rozmowy w ramach tej grupy doprowadziły do uruchomienia programu dotyczącego wsparcia zainteresowanych stron reprezentujących interesy społeczeństwa oraz programu angażowania szerokiego grona podmiotów, który przewiduje podjęcie szeregu działań wzmacniających angażowanie i widoczność, zwiększających świadomość i zaangażowanie organizacji w ramach ETSI.

7. WSPÓLNOTOWE I SOJUSZNICZE INICJATYWY STOSOWANIA NORM W ZAKRESIE TECHNIKI WOJSKOWEJ

„Państwa członkowskie Unii Europejskiej są zgodne, co do konieczności wspierania, rozwijania i utrzymywania ukierunkowanej na rozwinięcie wysokiego potencjału, wyspecjalizowanej i konkurencyjnej europejskiej bazy przemysłowej i technologicznej sektora obronnego.” Powyższe zapisano we wstępie do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/81/WE z dnia 13 lipca 2009 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania niektórych zamówień na roboty budowlane, dostawy i usługi przez instytucje lub podmioty zamawiające w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa i zmieniającej dyrektywy 2004/17/WE i 2004/18/WE. Dyrektywa została opublikowana 20 sierpnia 2009 r. w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej pod pozycją L 216/76. Oznaczało to, że w terminie do 21 sierpnia 2011 r. państwa członkowskie przyjmą, przygotują i opublikują przepisy ustawowe, wykonawcze oraz administracyjne niezbędne do implementacji niniejszej dyrektywy. Jednocześnie państwa członkowskie są zobowiązane do niezwłocznego przekazania Komisji Europejskiej tekstów wydanych przepisów. Sposób urzędowego publikowania przepisów wdrażających postanowienia dyrektywy jest określany przez państwo członkowskie. Dyrektywa, chociaż nie odnosi się w bezpośredni sposób do zagadnień eksploatacji techniki wojskowej, w dość jednoznaczny sposób wprowadza, na jej użytek, definicje bardzo istotne dla zamówień obronnych, a także na potrzeby prac legislacyjnych tworzonego w tym obszarze prawa. Wydaje się, że głęboka analiza podanych w dyrektywie definicji, jak i całego dokumentu powinna w znaczny sposób przyczynić się do uporządkowania krajowych dokumentów prawnych z tego zakresu.

Bardzo istotnym dla zamówień sektora obronnego oraz działalności normalizacyjnej i wykorzystywania norm są postanowienia określone w art. 18 dyrektywy traktujące o specyfikacji technicznej. Dyrektywa wyraźnie wskazuje, że specyfikacje techniczne, o których mowa w pkt 1 załącznika III dyrektywy, powinny umożliwiać oferentom jednakowy dostęp do zamówienia i nie mogą powodować tworzenia nieuzasadnionych przeszkód w otwarciu zamówień na konkurencję. Rozgraniczenie definicji specyfikacji

technicznej mówiącej o robotach budowlanych od specyfikacji technicznej w zakresie dostaw i usług, wydaje się być godne naśladowania w doprecyzowaniu definicji przy nowelizacji ustawy Prawo zamówień publicznych, co jak widać staje się konieczne. W celu zagwarantowania interoperacyjności wynikającej z zawartych przez państwo międzynarodowych porozumień normalizacyjnych i postanowień w nich zawartych oraz bez naruszenia obowiązujących, krajowych norm technicznych, wymogów technicznych, a także pod warunkiem, że jest to zgodne z prawem wspólnotowym, specyfikacje techniczne są określane przez odniesienie do specyfikacji technicznych określonych w załączniku III oraz, w kolejności preferencji, do:

- krajowych norm cywilnych transponujących normy europejskie,
- europejskich aprobat technicznych,
- wspólnych cywilnych specyfikacji technicznych,
- krajowych norm cywilnych transponujących normy międzynarodowe,
- innych międzynarodowych norm cywilnych,
- innych systemów referencji technicznych ustanowionych przez europejskie organy normalizacyjne, lub, w przypadku ich braku, do innych cywilnych norm krajowych, krajowych aprobat technicznych lub krajowych specyfikacji technicznych odnoszących się do projektowania, obliczania i realizacji robót, a także wykorzystania produktów,
- cywilnych specyfikacji technicznych wywodzących się z przemysłu i szeroko przez niego uznanych,
- krajowych norm obronnych określonych w pkt 3 załącznika III oraz specyfikacji w dziedzinie sprzętu obronnego podobnych do tych norm.

W rozumieniu postanowień dyrektywy „specyfikacja techniczna” oznacza – w przypadku zamówień na dostawy lub usługi – specyfikację wymaganych cech produktu lub usługi, takich jak: poziomy jakości, poziomy oddziaływania na środowiska, dostosowanie do potrzeb wszystkich użytkowników (w tym dostępność dla osób niepełnosprawnych), ocenę zgodności, funkcjonalność, użytkowanie produktu, jego bezpieczeństwo lub wymiary, wymagania odnoszące się do produktu w zakresie nazwy pod jaką produkt jest sprzedawany, terminologię, symbole, testy i metod testowania, opakowanie, znakowanie i etykietowanie, instrukcję obsługi, procesy i metody produkcji oraz procedury oceny zgodności. Jak już wspomniano wcześniej w dyrektywie, po raz pierwszy w tego rodzaju dokumencie, pośród definicji niektórych specyfikacji technicznych, o których mowa w art. 18, znalazła się definicja „normy obronnej”. Stanowi ona, że „norma obronna” to specyfikacja techniczna, której przestrzeganie nie jest obowiązkowe i która została zatwierdzona przez instytucję

normalizacyjną, wyspecjalizowaną w opracowywaniu specyfikacji technicznych, w celu powtarzalnego i stałego stosowania w dziedzinie obronności.

Dyrektywa definiuje także przypadek, kiedy siły zbrojne lub siły bezpieczeństwa państw członkowskich prowadzą działania poza granicami Unii oraz gdy takie działanie jest podyktowane wymogami operacyjnymi. W takich przypadkach należy zezwolić instytucjom/podmiotom zamawiającym, które znajdują się na terenie operacji, na niestosowanie przepisów niniejszej dyrektywy, w przypadku, gdy udzielają one zamówień wykonawcom mającym siedzibę w miejscu prowadzenia działań, łącznie z zakupami cywilnymi bezpośrednio powiązanymi z prowadzeniem tych operacji. Przy okazji na uwagę zasługuje definicja „uznanych instytucji”, co w rozumieniu art. 18 niniejszej dyrektywy oznacza laboratorium testowe i kalibracyjne oraz instytucję ds. certyfikacji i inspekcji, która spełnia wymagania odpowiednich norm.

Ponadto należy zwrócić uwagę na zapisy art. 43 dyrektywy taktującego o normach dotyczących systemów zarządzania jakością i art. 44 dotyczącego norm zarządzania środowiskiem, czyli problematyki bezpośrednio związanej z eksploatacją techniki wojskowej. Zaznaczyć należy, iż pomimo postulatów przedkładanych przez znaczących producentów na rzecz obronności, w tym także resort obrony narodowej, jak dotychczas nie implementowano, w sposób niebudzący wątpliwości, art. 18 omawianej dyrektywy do ustawy prawo zamówień publicznych. Należałoby także zwrócić uwagę na europejskie regulacje prawne (przeważnie poprzez odpowiednie dyrektywy) obszarów zharmonizowanych z dyrektywami tzw. „nowego podejścia”. Są to obszary szczególne dotyczące produktów i usług w zakresie, których wymagane jest stosowanie norm. Cytując za PKN „Szczególny przypadek stanowią przepisy wspólnotowe odwołujące się do norm zharmonizowanych związanych z konkretną dyrektywą. Normy zharmonizowane są opracowane przez europejskie jednostki normalizacyjne (CEN, CENELEC, ETSI) na podstawie mandatu udzielonego przez Komisję Europejską i przyjmowane przez te europejskie jednostki normalizacyjne zgodnie z ich procedurami wewnętrznymi. Komisja Europejska po ich zaakceptowaniu sprawia, że ich numery i dodatkowe informacje dotyczące daty wydania, możliwości korzystania z przywileju domniemania są publikowane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Gdy norma EN opracowana na poziomie europejskim stanie się normą krajową, poprzez przyjęcie jej do zbioru norm krajowych przez przynajmniej jedno państwo członkowskie, norma taka staje się normą zharmonizowaną”. W Polsce wykazy norm zharmonizowanych są publikowane w oficjalnym publikatorze aktów prawnych niebędących źródłem prawa powszechnie obowiązującego – w Monitorze Polskim” – koniec cytatu.

Przykład publikowania przez Polski Komitet Normalizacyjny norm zharmonizowanych z dyrektywami, przedstawiono na rysunku nr 2.

Urządzenia i systemy ochronne przeznaczone do użytku w przestrzeniach zagrożonych wybuchem (ATEX)

Dyrektywa 94/9/WE

Publikacja tytułów i odniesień do norm zharmonizowanych na mocy prawodawstwa harmonizacyjnego Unii.

Polskie Normy zharmonizowane

Według Dziennika Urzędowego UE (2014/C 445/02) z 12.12.2014 Data aktualizacji – 22.12.2014

lp.	Numer referencyjny PN	Tytuł PN	Numer EN wprowadzonej	Pierwsza publikacja Dz. Urz.	Numer EN zastąpionej	Data ustania domniemania zgodności normy zastąpionej Uwaga 1
1	2	3	4	5	6	7
1	PN-EN 1010-1+A1:2011	Bezpieczeństwo maszyn – Wymagania bezpieczeństwa dotyczące projektowania i konstrukcji maszyn poligraficznych i maszyn do przetwarzania papieru – Część 1: Wymagania wspólne	EN 1010-1:2004+A1:2010	08.06.2011	EN 1010-1:2004 Uwaga 2.1	Termin min! (08.06.2011)
2	PN-EN 1010-2+A1:2011	Bezpieczeństwo maszyn – Wymagania bezpieczeństwa dotyczące projektowania i konstrukcji maszyn poligraficznych i maszyn do przetwarzania papieru – Część 2: Maszyny do drukowania i maszyny do lakierowania, łącznie z urządzeniami prepress	EN 1010-2:2006+A1:2010	04.02.2011	EN 1010-2:2006 Uwaga 2.1	Termin min! (28.02.2011)
3	PN-EN 1127-1:2011	Atmosfery wybuchowe – Zapobieganie wybuchowi i ochrona przed wybuchem – Część 1: Pojęcia podstawowe i metodyka	EN 1127-1:2011	18.11.2011	EN 1127-1:2007 Uwaga 2.1	31.07.2014

Rys. 2 Przykład publikacji norm zharmonizowanych z właściwą dyrektywą.

Źródło: https://www.pkn.pl/sites/default/files/sites/default/files/imce/files/dyrektywy/2013_29_UE.pdf

Obszary zharmonizowane z dyrektywami tzw. „nowego podejścia” to obszary szczególne, uwzględniające bezpieczeństwo produktów i ich użytkowników. Jest to priorytetowy obszar działania krajowych jednostek normalizacyjnych, włącznie z organizowaniem tłumaczenia norm z obszarów objętych tymi dyrektywami na język krajowy. Aktualnie, na 33 obszary zharmonizowane (<https://www.pkn.pl/polskie-normy/dyrektywy-rozporzadzenia-i-normy>), można wskazać kilka, które mogą być istotne z punktu widzenia eksploatacji techniki wojskowej. Są to obszary regulowane właściwymi dyrektywami, takimi jak:

- kompatybilność elektromagnetyczna – (2004/108/WE),
- maszyny – (2006/42/WE),
- opakowania i opakowania zużyte – (94/62/WE),
- proste zbiorniki ciśnieniowe – (2009/105/WE),
- przyrządy pomiarowe – (2004/22/WE),
- urządzenia i systemy ochronne przeznaczone do użytku w przestrzeniach zagrożonych wybuchem – (94/9/WE),
- wyposażenie ochrony indywidualnej – (89/686/EWG),
- wyroby pirotechniczne – (2007/23/WE),

- interoperacyjność systemu kolei – (2008/57/WE), i inne.

Jeśli chodzi natomiast o regulacje NATO w zakresie potrzeby stosowania norm i standardów z zakresu np. eksploatacji techniki wojskowej, przewodnim hasłem jest konieczność uzyskania zdolności personelu, sprzętu i uzbrojenia do współdziałania, bardzo często określanego mianem interoperacyjności (AAP-6 (2014)). Ta definiowana jest, jako zdolność do wspólnego, efektywnego i skutecznego działania dla osiągnięcia sojuszniczych celów taktycznych, operacyjnych i strategicznych. Wymagane, w danej sytuacji, jej poziomy można osiągnąć między innymi poprzez stosowanie wspólnych standardów i norm.

NATO zachęca państwa członkowskie do przyjmowania wspólnych standardów i norm poprzez możliwie, w największym stopniu, ich implementację na rzecz osiągnięcia interoperacyjności definiowanej, jako zdolność do wspólnego, efektywnego i skutecznego działania dla osiągnięcia sojuszniczych celów taktycznych, operacyjnych i strategicznych.

8. ZAKOŃCZENIE

W wyniku krytycznej analizy opublikowanych przez organy UE dokumentów zauważa się, że celem podjętych działań jest wspieranie nowo wprowadzonego międzyinstytucjonalnego dialogu na temat normalizacji na szczeblu UE, zgodnie z tym, co zapowiedziano w Komunikacie z 1 czerwca 2016 r. Można zaryzykować stwierdzenie, że zawarte w nim i innych dokumentach strategicznych kierunki działań, mogą pozytywnie wpłynąć konstruktywną debatę ze współprawodawcami, Parlamentem Europejskim i Radą oraz z Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Komitetem Regionów. Dzięki takiej współpracy można będzie zapewnić skuteczniejsze wypracowanie priorytetów w zakresie normalizacji. Przeprowadzone wyniki badań dowiodły, że prawidłowe wykorzystanie norm oraz optymalizacja procesu normalizacyjnego na istotny wpływ efektywność przyjętych w ramach Unii Europejskiej strategii politycznych i gospodarczych. Działanie te mogą przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy, zwiększenia wzrostu gospodarczego, innowacje i rozwój konkurencyjności. Obecnie międzyinstytucjonalny dialog jest organizowany zgodnie z nowym porozumieniem międzyinstytucjonalnym pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej a Komisją Europejską w sprawie lepszego stanowienia prawa. Ścisła współpraca z zainteresowanymi stronami przy formułowaniu priorytetów programu w zakresie normalizacji europejskiej na 2019 r. będzie kluczowa dla ich skutecznego wdrożenia. Wspólne ustalanie priorytetów polityki w zakresie europejskiej normalizacji powinno usprawnić prace w zakresie działań legislacyjnych nad normalizacją.

Osiągnięcie celów polityki UE w zakresie normalizacji wymagać będzie wzajemnego zrozumienia i aktywnego udziału wszystkich podmiotów systemu normalizacji europejskiej,

tj.: angażowanie szerokiego grona podmiotów, zwiększanie świadomości roli normalizacji w gospodarce i społeczeństwie, ulepszanie procedur oceny norm zharmonizowanych (oraz innych norm wspierających prawodawstwo UE), obronność i bezpieczeństwo powszechne, współpraca z organizacjami militarnymi, wdrażanie priorytetów normalizacji z zakresu jednolitego rynku cyfrowego oraz pokonywanie przeszkód w sektorze produkcji i usług.

LITERATURA

1. B. Rogowski, J. Figurski, *Europejski system normalizacyjny, cele i kierunki doskonalenia systemu w perspektywie do 2020 r.* wyd. Problemy Techniki Uzbrojenia (ISSN 1230-3801, zeszyt 125 – nr 1/2013, 7-16).
2. T.R. Waśniewski, M. Czarnecki, A. Marcinkowska, *Zastosowanie technologii RFID w logistyce miejskiej.* Systemy Logistyczne Wojsk nr 42/ 2015, 204-220.
3. Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – *Wdrażanie unijnej polityki normalizacji oraz wkładu norm europejskich w strategię polityczną UE* – Bruksela 16 stycznia 2018 r. Com (2018) 26 final.
4. [Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – *Strategiczna wizja w zakresie norm europejskich – postęp w celu oprawy i przyspieszenia zrównoważonego wzrostu gospodarki europejskiej do roku 2020* – <http://eur-lex.europa.eu> – 20.03.2013 r.
5. Strategia normalizacyjna Unii Europejskiej – przewodnik z 2 czerwca 2011, <http://eur-lex.europa.eu> – 20.03.2013 r.
6. <https://www.cen.eu/cen/pages/default.aspx> – Strategic objectives for the European standardization system to 2020 – Draft for public consultation_2013.03.12 materiały dostępne na <https://www.pkn.pl/>.